

18. Thin Capitalization Rules and Multinational Firm Capital Structure / [Jennifer Blouin, Harry Huizinga, Luc Laeven, Gaetan Nicodeme]. – International monetary Fund, 2014. – 36 p. – (Working Paper / International Monetary Fund. IMF Working Paper Series ; WP/14/12).
19. Schindler D. Debt Shifting and Ownership Structure / Dirk Schindler, Guttorm Schjelderup // European Economic Review. – 2012. – Vol. 56, № 4. – P. 635-647.
20. Податковий кодекс України : за станом на 15 січня 2016 року / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

УДК 339.5

Мангушев Д.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу і менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

Тимків Н.Я.

*студентка кафедри маркетингу і менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню сучасного стану міжнародної торгівлі послугами України. Представлено динаміку експорту та імпорту послуг і темпи росту даних показників за 2010–2014 рр. Особлива увага приділяється проведенню структурного аналізу експортно-імпортних операцій з послуг за 2011–2014 рр. та визначенню найбільш стабільних країн-партнерів за допомогою проведення ABC- та XYZ-аналізу.

Ключові слова: сфера послуг, міжнародна торгівля послугами, експорт послуг, імпорт послуг, зовнішня торгівля послугами.

Мангушев Д.В., Тимків Н.Я. АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ УСЛУГАМИ УКРАИНЫ

Статья посвящена исследованию современного состояния международной торговли услугами Украины. Представлена динамика экспорта и импорта услуг и темпы роста данных показателей за 2010–2014 гг. Особое внимание уделяется проведению структурного анализа экспортно-импортных операций по услугам за 2011–2014 гг. и определению наиболее стабильных стран-партнеров с помощью проведения ABC и XYZ-анализа.

Ключевые слова: сфера услуг, международная торговля услугами, экспорт услуг, импорт услуг, внешняя торговля услугами.

Mangushev D.V., Tymkiv N.Y. THE ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF INTERNATIONAL TRADE IN SERVICES OF UKRAINE

The article investigates the current state of international trade in services of Ukraine. The dynamics of exports and imports of services and the growth rates of these indicators for the 2010–2014 are presented. Particular attention is paid to the structural analysis of export-import operations in services for 2011–2014 and to the definition of the most stable partner countries using the ABC- and XYZ-analysis.

Keywords: service sector, international trade in services, exports of services, imports of services, foreign trade in services.

Постановка проблеми. Якісні зміни розвитку світового господарства впродовж останніх десятиліть характеризується поглибленням процесів глобалізації, соціалізацією світової економіки, зміною її структури, випереджаючим розвитком нематеріального виробництва, формуванням інформаційного простору, що призвело до збільшення обсягів торгівлі послугами на міжнародній арені. Сфера послуг постає найбільш перспективним та сектором економіки, що динамічно розвивається, серед розвинутих країн. Інтеграція України до світового простору можлива за умови сталого розвитку науково-технічного потенціалу, інноваційної активності та зростання конкурентоспроможності національних послуг. Адаптація за таких умов можливе вирішення головної проблеми – забезпечення оптимальної пропорції між обсягами експорту та імпорту послуг за рахунок підтримки тих сегментів сфери послуг, які є затребуваними на зовнішньому ринку та формують конкурентоспроможність національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню міжнародної торгівлі, аналізу експорту та імпорту послуг, визначенню стану та перспек-

тив розвитку у сфері послуг присвячені праці багатьох економістів-науковців, серед яких: В. Зайцев, Ю. Мельник, С. Карпенко, Т. Циганкова, В. Козик, В. Любецький, В. Новицький, О. Богомолов, А. Румянцев та ін.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження стану міжнародної торгівлі послугами України, проведення структурного аналізу експортно-імпортних операцій з послуг та визначення найбільш стабільних партнерів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для сучасного світового господарства характерним є бурхливий розвиток сфери послуг, що спричинений лібералізацією та глобалізацією світових економічних процесів. Як свідчить практика, для значної частини країн світу сфера послуг є однією із найважливіших і дедалі значніших складових економіки. Послуги є джерелом довгострокового економічного зростання країн, причому для деяких з них – важливішим, ніж промисловість [1, с. 35]. Зростання ринку послуг у міжнародному масштабі пояснюється дематеріалізацією виробництва, інтелектуалізацією праці, інформатизацією господар-

ських відносин, що збільшує споживання різних видів послуг. Суттєве місце в платіжному балансі України займає її зовнішньоекономічна діяльність. Насамперед, необхідно виокремити зростання ролі торгівлі послугами, що в останні роки забезпечує Україні позитивне сальдо торговельного балансу, на відміну від зовнішньої торгівлі товарами.

Упродовж останніх п'яти років спостерігається нестабільність обсягів експорту та імпорту послуг (рис. 1). Найкращі показники як експорту, так і імпорту послуг припадають на 2013 рік, що відповідно становили 142,3 млрд дол. США та 75,2 млрд дол. США. Проте у 2014 році відбувся спад експорту послуг на 19% та зменшення імпорту на 15,3%. Така тенденція пов'язана з нестабільністю внутрішньої економічної ситуації України, що є незадовільною та має викликати занепокоєння як на державному рівні, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання.

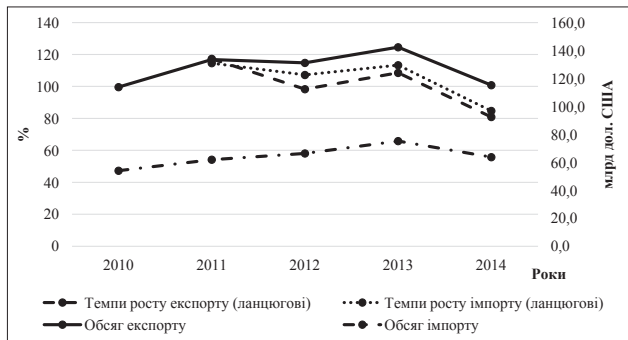

Рис. 1. Динаміка обсягів експорту та імпорту послуг України та відповідні темпи росту за 2011–2014 роки

Розроблено автором за джерелом [2]

Не менш важливим аспектом аналізу зовнішньої торгівлі послугами є дослідження секторальної структури експорту послуг. За даними рисунка 2, найбільш вагомим сегментом українського ринку послуг у 2011–2014 рр., призначених для експорту закордон, є транспортні послуги, що пов'язані з доставкою товару до митного кордону держави-імпортеру та пункту призначення ван-

тажів, перевезення пасажирів усіма видами транспорту, забезпечення функціонування транспортної інфраструктури, транспортування по трубопроводах газу, аміаку, нафти, електроенергії [3, с. 65]. Але необхідно зазначити, що даний вид послуг за останні чотири роки мав тенденцію до зменшення. Так, у 2014 році частка експорту транспортних послуг становила 53%, зменшившись на 3,1% щодо 2013 року. Абсолютне домінування одного виду послуг не забезпечує перспективність та всебічність розвитку всієї сфери послуг. Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги складають у 2014 році, відповідно, 14,5%. Це є позитивною тенденцією, адже частка даного виду послуг зросла на 4,1% порівняно з 2013 роком. Це свідчить про якісні зрушення в структурі експорту послуг та прагнення до розвитку сфери послуг у напрямі світових тенденцій. Необхідно відзначити незначну питому вагу експорту послуг з будівництва у період 2011–2014 рр. Також спостерігається поступовий спад експорту послуг, пов'язаних з подорожами. На думку автора, найбільш затребуваними та конкурентоспроможними на світовому ринку є інформаційні послуги, саме тому необхідно

Рис. 2. Видова структура експорту послуг України у 2011–2014 рр., млрд дол. США

Розроблено автором за джерелом [2]

Таблиця 1

Показники торгівлі послугами України з країнами ЄС у 2010–2014 рр., млн дол. США [2]

Країни	Експорт послуг			Імпорт послуг			Сальдо		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Австрія	188	219,1	198	217,9	208,7	148	-30	10,5	50
Бельгія	301,6	327,1	75,8	84,2	82	56,6	217,4	245,1	19,2
Велика Британія	722,3	752,9	660,1	702	1060,3	705,8	20,3	-307,4	-45,7
Греція	71,3	61,2	57,2	34,4	47,8	43	36,9	13,4	14,2
Естонія	195,6	50,6	101,4	46,5	36	33,4	149,1	14,6	68
Іспанія	68,1	39,3	37,1	28	33	27,2	40,1	6,3	9,9
Італія	133,3	146,5	144,8	44,2	57,6	46	89,2	88,9	98,8
Кіпр	419,4	404,6	461,1	863,1	1017,8	512,5	-443,7	-613,2	-51,4
Мальта	82,7	86,5	109,4	2,2	3,5	88,7	80,5	83	20,7
Нідерланди	136,7	146,2	284,3	152,7	201,1	129,2	-16	-55	155,1
Німеччина	456,5	681	672,8	522,1	622,4	591,3	-65,6	58,6	81,5
Польща	140,3	217,9	202,8	175,4	167,5	148,4	-35,1	50,4	54,4
Португалія	11,6	8,7	7	41,4	20,7	11,6	-29,8	-12	-4,6
Румунія	30,4	53,2	50,6	10,2	11,6	18,5	20,3	41,6	32,1
Словаччина	38	50	41,4	27,6	30,8	46	10,4	19,2	-4,6
Угорщина	76,5	183,4	98,8	107,9	85,1	65,4	-31,4	98,3	33,4
Фінляндія	59,4	46	37	45,3	40,7	28,3	14	5,2	8,7
Франція	139,8	139,2	127,9	150,2	159,9	119,6	-10,4	-20,8	8,3

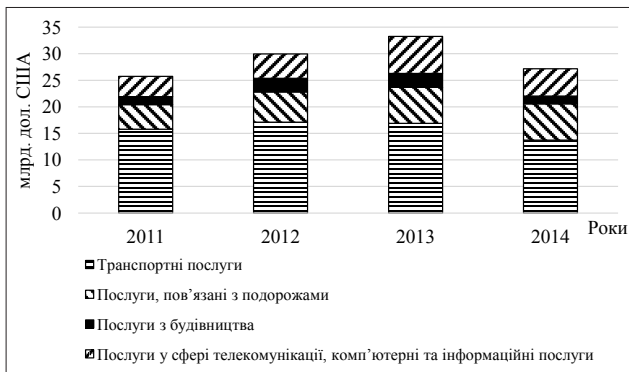

Рис. 3. Видова структура імпорту послуг України у 2011–2014 рр., млрд дол. США

Розроблено автором за джерелом [2]

спрямовувати ресурси держави на підтримку галузі інформаційних послуг.

Розглядаючи структуру імпорту послуг України за період 2011–2014 рр., необхідно зазначити домінування транспортних послуг. Так, у 2014 році вони склали 21,6% імпорту послуг України. Протягом вказаного періоду вагому долю імпорту складають послуги, пов'язані з подорожами, що у 2014 році склали 6,8 млрд дол. США. Протягом 2011–2013 рр. спостерігалася тенденція збільшення частки імпорту будівельних послуг, однак у 2014 році відбулося зменшення даного показника на 43,5%. Подібна ситуація також відбувалася у сфері інформаційних послуг, пік імпорту даного виду послуг припав на 2013 рік у розмірі 6,9 млрд дол. США.

На сьогоднішній день Україна обрала зовнішньоекономічний вектор свого розвитку, спрямований на інтеграцію до Європейського Союзу. Це відображається активізацією міжнародної торгівлі з членами даного угруповання [4, с. 13]. Україна займає вагоме

місце в міжнародній торгівлі послугами, що підтверджують дані таблиці 1. Найбільш активно протягом минулого року Україна експортувала свої послуги до таких країн, як Австрія, Велика Британія, Кіпр, Нідерланди, Германия та Польща. Статистичні дані дозволяють виявити негативне сальдо торговельного балансу України з Великою Британією, Кіпром, Португалією та Словаччиною, що свідчить про домінування імпорту послуг над експортом.

З метою виявлення найбільш привабливих та перспективних країн – імпортерів українських послуг був проведений АВС-аналіз, що дав змогу класифікувати дані країни на три групи – А, В та С, для того щоб виявити які саме країни найбільше зацікавлені в підтримці та розвитку міцних і прозорих торговельних відносин з Україною, а саме у сфері послуг (табл. 2).

Графічно результати аналізу зображені на рисунку 4. Проведений аналіз дав змогу виявити найбільш прибуткові ринки збуту українських послуг, ці країни представлені в групі А, серед яких Велика Британія, Німеччина, Кіпр, Польща та інші. Саме на даній групі країн необхідно сконцентрувати зусилля для подальшої активної співпраці

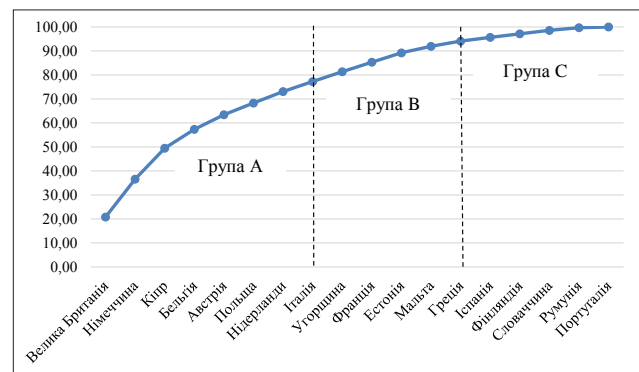

Рис. 4. Результати розподілу країн-імпортерів українських послуг за АВС-аналізом

Розроблено автором

Таблиця 2
АВС-аналіз європейських ринків збуту для сфери послуг України

№ з/п	Країна	Загальний обсяг експорту послуг за 2010-2014 рр., млн. дол. США	Питома вага в загальному випуску, в %	Питома вага наростаючим підсумком	Група АВС-аналіза
1	Велика Британія	3364,7	20,81	20,81	А
2	Німеччина	2554,3	15,80	36,60	
3	Кіпр	2083,5	12,88	49,49	
4	Бельгія	1271,3	7,86	57,35	
5	Австрія	985,3	6,09	63,44	
6	Польща	783,9	4,85	68,29	
7	Нідерланди	775,9	4,80	73,09	
8	Італія	669,9	4,14	77,23	
9	Угорщина	666,3	4,12	81,35	В
10	Франція	642,7	3,97	85,33	
11	Естонія	626,9	3,88	89,20	
12	Мальта	441,2	2,73	91,93	
13	Греція	346,2	2,14	94,07	
14	Іспанія	260,3	1,61	95,68	С
15	Фінляндія	236,9	1,47	97,15	
16	Словаччина	229,4	1,42	98,57	
17	Румунія	183,7	1,14	99,70	
18	Португалія	48,1	0,30	100,00	

Таблиця 3
XYZ-аналіз європейських ринків збуту для сфери послуг України

№ з/п	Країни	Значення коефіцієнта варіації	Група XYZ-аналіза
1	Кіпр	5,726527	X
2	Австрія	6,31836	
3	Італія	7,843371	
4	Франція	7,959886	
5	Велика Британія	10,66364	Y
6	Словаччина	11,27542	
7	Мальта	12,2935	
8	Греція	12,54176	
9	Фінляндія	15,08117	
10	Португалія	16,98431	
11	Німеччина	27,64391	Z
12	Польща	30,06979	
13	Румунія	34,68324	
14	Бельгія	37,29703	
15	Естонія	40,43638	
16	Іспанія	40,91868	
17	Нідерланди	43,02315	
18	Угорщина	44,47991	

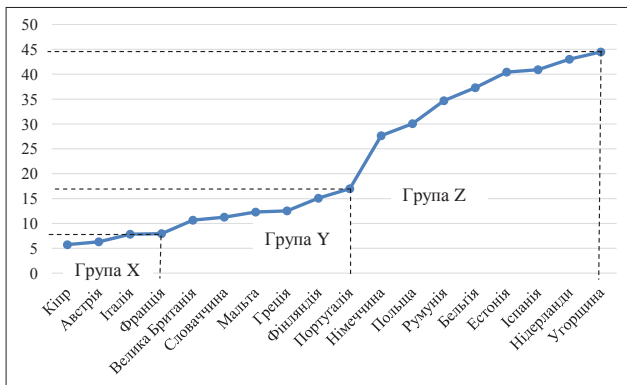

Рис. 5. Результати розподілу країн-імпортерів українських послуг за XYZ-аналізом

Розроблено автором

в сфері торгівлі послугами. До групи В потрапили Угорщина, Франція, Естонія, Мальта та Греція, які мають значний потенціал і в майбутньому можуть перейти в категорію А.

Метою проведення XYZ-аналізу європейських ринків збуту послуг стала класифікація даних країн-партнерів залежно від стабільності експорту послуг до них, у результаті чого зазначені країни були розподілені на три групи – X, Y та Z.

Зобразимо графічно результати проведеного XYZ-аналізу на рисунку 5.

Група X представляє низку країн, до яких стабільно експортуються різноманітні види послуг з України та прогноз експорту до даних країн має високу ймовірність. Так, на постійній основі Україна в даному напрямі співпрацює з Кіпром, Австрією, Італією та Францією. Група Y характеризує країни, експорт послуг до яких має відносно незначні коливання або має виражену сезонність. Даний ринок збуту включає країни: Велика Британія, Словаччина, Мальта, Греція, Фінляндія та Португалія. Країни групи Z є нестабільними з огляду на експорт послуг до них, тому неможливо чітко спрогнозувати обсяги даного показника.

Результати дослідження свідчать про необхідність якісних змін в розрізі міжнародної торгівлі послугами України в умовах орієнтації на європейський простір. Перспективними для держави мають стати зміна структури експорту України за напрямом наукомістких видів послуг та розвиток конкурентного середовища на українському ринку з метою підвищення якості послуг та конкурентоспроможності вітчизняних

провайдерів на міжнародному ринку послуг [5, с. 64].

Зростання сектору інформаційно-комунікаційних послуг стане передумовою для реструктуризації галузей національного господарства, стабільного надходження валюти в країну, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сектору послуг, що зможе забезпечити, у свою чергу, повноцінну інтеграцію України до світового економічного простору [1, с. 39].

Висновки. Таким чином, зовнішня торгівля України послугами розвивається досить швидкими темпами і за останні роки спостерігається позитивне сальдо торговельного балансу. Проте структура експорту послуг є незбалансованою і характеризується майже 50-відсотковим переважанням транспортних послуг. Це явище обмежує присутність України на світових ринках і не відповідає тенденціям високо-розвинених країн світу. Нині Україна обрала європейський вектор у сфері торгівлі послугами і її основними та перспективними партнерами є країни ЄС. З їх числа за допомогою проведеного ABC- та XYZ-аналізу було виявлено найбільш прибуткові ринки збуту та найбільш стабільні за обсягами експорту країни-партнери. Для подальшого збільшення конкурентоспроможності послуг України на міжнародних ринках вважається за необхідне збільшення частки експорту наукоємних, інформаційних, інтелектуальних послуг, створення ефективної системи державної підтримки експорту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бережна Г.В. Особливості експорту та імпорту послуг України / Г.В. Бережна // Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво. – 2013. – № 1. – С. 35-40.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Чириченко Ю.В. Зовнішня торгівля послугами: глобальна емерджентність / Ю.В. Чириченко // Економіка та підприємництво. – 2013. – № 1(70). – С. 64-69.
4. Кузьома О.Ю. Євровектор зовнішньої торгівлі України в контексті розширення ЄС / О.Ю. Кузьома // Вісник Київського національного університету. Серія: Економіка. – 2007. – Вип. 98. – С. 13-17.
5. Зайцев В.Є. Тенденції та особливості розвитку посткризового світового ринку послуг в умовах глобалізації / В.Є. Зайцев // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка. – 2011. – № 2. – С. 54-65.
6. Беззубченко О.А. Особливості включення України до світового ринку товарів та послуг / О.А. Беззубченко // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка. – 2011. – Вип. 2. – С. 145-154.
7. Чепурда Л.М. Оцінка сучасного стану і тенденцій розвитку ринку послуг України / Л.М. Чепурда // Бізнес Інформ. – 2013. – № 4. – С. 270-274.